

108363

363 ✓

In zopet kliče domovina!

Beseda vsem, ki so zvesti domovini.

Napisal

Rudolf Peerz

na Dunaju, VIII., Langegasse 44.

Na Dunaju 1916.

Iz c. kr. dvorne in državne tiskarne

Slowenisch.

108363

Q9091/1950

I.

Bralec! Midva se pozna. Tedaj, ko je bil govor o četrtem vojnem posojilu, sem napisal iz fronte malo knjižico. Potovala je z napisom „Domovina kliče!“ v vse kraje zaledja in tudi v strelske jarke. Po tednih je došlo sto in sto dopisov, v katerih je bilo rečeno, da je spis ugajal. Zakaj? Ker sem popisal stvari tako, kakor so. Jaz nisem izmed tistih, ki si dadó odkupiti svoje mišljenje, in tudi ne izmed častihlepnežev, ki hlepé po naslovih in dostojanstvih. Prelistaj vse imenike, nikjer me ne najdeš. Kar hočem, to je le blagor domovine.

Najdejo se trapasti ljudje, ki si dadó nakvasiti, kakor da domovina ni nič drugega nego zavetje nekaterih srečnikov, ki jih imenujemo ministre, barone in generale. Kako bedasto je to! Domovina, država, to smo mi vsi. Kdor misli drugače, bi moral tudi reči, da je edina glava človeško telo. Ali to ni neumno? Ali ni tudi rok, ki delajo, nog, ki nosijo, mišic, ki delajo, žil, ki sprejemajo kri in jo vodijo dalje; ali ni želodca.

ki vse hrani, ki daje moč? Tudi v državi ni drugače. Tistim, ki so mnenja, da more glava sama obstajati, in tudi tistim, ki prisojajo pravico le želodcu ali le nogam ali rokam, se mora vedno zopet praviti: Vse spada skupaj, vse je celota, eno navezano na drugo, vse eno telo, kateremu ne sme manjkati noben kos. Želodec, rednik, to je kmet; noge in roke, to so delavci; kri in žile, to so podjetniki, ki umevajo dovajati celoti redilnega soka; in glava, to je skupnost tistih, ki jih imenujemo vlada. Oni mislijo in skrbé, da telesu (državi) ničesar ne manjka, da ostane zdravo in varno. Ako preti sovražnik, odtegnejo roke mirnemu delu in jih opremijo z orožjem. Potem je vojna, celota (domovina) je v nevarnosti!

Tako je sedaj! Že več nego dve leti morajo roke, ki so sicer ustvarjale izdelke, ki so prihajali na trg, oprijemati mrzlo železo in z njim pošiljati v smrt. Kruto opravilo! Mi nismo krivi, da je prišlo tako. Zavidneži, ki nam niso privoščili našega poštenega zaslužka, razbojniki, ki so hoteli razkosati našo lepo domovino, da bi si vzeli svoj del, strahopetneži, ki so se dali kupiti, so nas prisilili k vojni. Sedaj je tu, sedaj se mora izvojevati. Ali pa hočete, da bi prišla domovina pod tuje gospodstvo, da bi vse svoje življenje ne smeli več priznavati svoje narodnosti in

svoje vere, da bi zašli Vi in Vaši otroci in otrok otroci v suženjstvo neizprosni sovražnikov?

Ali ni, da se inora človek jeziti, ako se mu zgodi, kar se je meni nedavno zgodilo! Povedati Vam hočem to, dragi bralci, da boste videli, kakšni nepreudarni bedaki se najdejo in kako se jim odgovarja.

Sedel sem nekoč v vasi v občinski krčmi skupaj s par ljudmi. Pravkar je poštar prečital zadnje vojno poročilo in govorili smo seveda o vojni. Tu reče nekdo (neki „mož“!): „Ej, naj pride, kakor hoče, le konec naj bode enkrat vojne!“ — S početka mi je kar sapo zaprlo. Potem pa sem se odločil in odgovoril takole: „Kaj, to morete Vi reči, ki niste niti ene noči ležali v strelskem jarku, ki niste niti eden dan trpeli gladu in mraza, ki še niste čuli žvižgati niti ene krogle, med tem ko naši vrli v fronti kljub nevarnostim in pomanjkanju veselo zavriskajo in kličejo: „Naprej do dokončne zmage, naprej, dokler domovina ne bo varna pred razbojniki!“ — „Pogumnež“ je prišel v zadrego in je jecljal: „Mi trpimo pač bedo, mi smo tega siti!“ — Jaz pa sem dejal: „Kaj je beda dneva proti bedi, ki nam preti, če podležemo! Mislite vendar enkrat dalje! Tukaj bi sedel Rus ali Italijan in bi vladal. Vi se morate pokoriti in plačevati in plačevati in ne smete črhniti, zakaj bič žvižga za Vami. Šole so zaprte, omika se pač ne more rabiti, v cerkvi

pridiguje tujec, najboljša gospodarstva so v tujih rokah, drug, tuj jezik je v uradih in s svojim domovinskim glasom se sploh ne smete oglasiti. Kar pridelate, si vzame zmagovalec; Vi niste nič nego nekdanji tlačan. Tak konec bi imela vojna, ako bi hoteli nehati prej, preden hočejo tudi sovražniki. In tak konec si želite, ko smo vendar tako blizu, da premagamo sovražnika?!"

Ej, kakor miška v zemljo, tako se je zaril pogumnež. Vrl kmetič je sedel poleg mene in je godrnjal: „Ravno sem hotel tudi nekaj reči; no, po tej izjavi pa pridržim to raje zase!“ — Nato sem dejal: „Le povejte; jaz bi rad vse vedel, kar blodi o tem po glavah!“ — On: „No, torej! Ljudje pač menijo, čim več denarja damo za vojno, tem dalje bo trajala!“ — Jaz: „Imaš že prav kmetič! Zakaj za vojskovanje potrebuje država denarja in, ako bi ne imela več denarja, bi se ne mogla več vojskovati. Toda kakor spadata k vojskovanju dva, tako morata biti tudi dva, da nehata. Ako se dva pretepata in enemu traja stvar že predolgo, ne more nehati sam in mirno držati rok, dokler drugi še pošteno udriha; zakaj drugače bo tepen, do bo imel maroge, če je tudi morda močnejši. Tako je tudi v vojni. Mi ne moremo sami nehati, dokler drugi nočejo; drugače bi se pač ravnalo z nami, kakor če bi bili sovražniki prodrli daleč v našo deželo in bi mi ne

bili nikoli osvojili Srbije in Poljskega. Potem bi bilo pač bolje, da bi se sploh ne bili spuščali v vojno, da bi bili Srbom odpustili umor našega prestolonaslednika in bi bili nje in naše druge sovražnike povabili, naj si poljubno razdelé našo deželo, kakor so vedno hoteli in že dolgo pripravljali in kakor še to danes hočejo. Če še kdo reče: Naj gre, kakor hoče, le mir naj pride! — potem pač sam ne ve, kakšen nezmisel govori. Temu bi pač bilo treba dati pokusiti bič, da bi natančno videl, kako lepo se živi v miru v Rusiji. In ljudem, ki govoré, da bode trajala vojna tem dalje, čim več denarja damo državi, tem bi tudi bilo treba nekoliko razjasniti stališče. Za koga se pa vojskujemo? Za Tebe, dragi kmetič, ter za mene in za nas vse!“

Da, ljubi bralec, v Avstriji so ljudje, ki tako govoré ali tako brezmiselno čakajo za drugimi. Da, najdejo se ljudje, ki ne vedó, da so se pred vojno že tiskali pri naših sovražnikih zemljevidi Evrope, na katerih ni bilo nič več videti avstrijsko-ogrske monarhije in Nemške države? Zakaj Rusi, Francozi, Italijani, Srbi in Rumuni naj bi si bili razdelili našo ljubo domačo zemljo. Da, najdejo se ljudje, ki ne vedó, da je italijanski minister Bissolati pred par tedni dobesedno rekel nekaterim ameriškanskim časnikarjem: „V Evropi se morajo ustvariti

razmere, ki bodo branile Nemčiji, da bi zopet snovala zločinske načrte (?), in ki bodo razdejale Avstrijsko-Ogrsko kot državo. Kdor goji danes idejo miru, ta je kriv izdajstva! "Ti ljudje tudi niso čitali ali slišali, da je angleški vojni minister koncem septembra istim osebam izrečno rekel: „Nemčija se je odločila, da se hoče bojevati z Angleško dotlej, da ena izmed obeh pogine. Skrbeli bomo za to, da se ji ugodi. Boj bo trajal dotlej, da bo treščena ob tla."

Tako govoré ministri na Angleškem in v Italiji! Nas in Nemce imenujejo zločince, in z zemeljskega površja nas hočejo zatreti. Pri nas in v Nemčiji ni nikdo nikdar govoril, da hočemo naše sovražnike razbiti in uničiti. Ponovno so izjavili naši državniki, da nočemo nič drugega, nego varovati naše bitje, naš obstoj, našim kmetom in državljanom zopet dati možnost, da mirno in svobodno opravljajo svoje delo in uživajo njega sad, ne da bi jih motili zavidni sovražniki. Mi nočemo nikogar uničiti, moramo pa braniti svoje življenje in svojo posest, zakaj huje nego dolga vojna z vsem njenim trpljenjem in pomankanjem je sramoten mir in hlapčevstvo pod tujimi gospodi, ki nas ne razumejo in ki nas izsesavajo do zadnje kaplje krvi!

Dokler se hočejo naši sovražniki bojevati „do uničenja“, ne moremo skleniti miru. Tedaj se je treba boriti naprej dotlej, da postanejo naši sovražniki drugih misli ali da bodo popolnoma premagani; zakaj, da je zmaga doslej na naši strani, o tem so celo naši sovražniki prepričani. Le ne upajo si tega glasno povedati in pisati v časnikih. Že podkupovanje majhnih držav priča, kako na slabem so naši sovražniki. Hudo se mora goditi Angleški, Franciji in Rusiji, ako jim ni nič predrago, da si zagotové portugalsko in rumunsko sobojevništvo in pomoč! Kako mučijo Grčijo, da bi dosegli pomoč njenega orožja. Kdor je močen in zmagovit, temu tega ni treba! To mora vsak razumeti, kdor ima svojih pet čutov na pravem mestu. Dalje: Česar nasprotniki niso mogli doseči v dveh letih, v katerih so z vso silo navaljevali na nas, kako se jim more posrečiti sedaj, ko smo močnejši nego kdaj! In vendar! Da, upogniti bi nas mogli, če bi mi v zadnji uri, trdni boja, hoteli orožje, ki nam je prinašalo zmage, položiti iz rok in bi pustili mlatiti po nas. Potem bi bili izgubljeni za vse čase.

Kdo zmaga pri borenju? Kdor hrani svojo silo do konca? Če popusti v zadnjem nastopu, je bilo vse prejšnje zastonj. Tako je s sedanjo svetovno vojno! Če popustimo sedaj, ko se bliža odločba, potem je zastonj tekla kri naših sinov.

Na osveto kliče in prokletstvo padlih nam sledi v grob, in zasramovanje in roganje tistih, ki so žrtvovali očeta, brata, ženina za ogroženo domovino. Klicali nam bodo, da nismo vredni teh žrtev, ako se ne moremo prilagoditi pomanjkanju in trpljenju vojne!

Bralec odgovori: „Kako? Jaz vendar nisem bojevnik, nisem vojak in ne nosim orožja!“ O da, tudi Ti si borilec, samo ne borilec v fronti, temveč doma. Ali misliš, da se bo velika vojna dobojevala le zunaj na bojiščih? Povzročitelj silnega boja, Anglija, se vojskuje tudi zoper Tebe; premagati Te hoče z lakoto, raztogotiti te hoče, da bi nič več ne žrtvoval za veliko sveto stvar, da bi potem naši vojaki stradali, topovi molčali in ladje brezdelno počivale v pristanu. Ej, Anglija je zvita; ona računa s Tvojo nevoljo! In Ti ji hočeš privoščiti veselje uspeha, Ti hočeš zaradi pomanjkanja živeža tarnati in svoje imetje zakleniti, če cesar, Tvoj oče, kliče po novih sredstvih za vojno? Da, če hočeš svoj pogin in pogin domovine, potem stori to! Shrani svoje srebrnjake in svoje cekine za zmagovalce; oni pridejo in ne bodo šele prosili in jemali na posodo, temveč bodo kar vzeli, kar jim ugaja. In Ti bodeš potem gledal za njimi in si boš dejal: „Da bi bil vendar raje denar dal cesarju, ko je klical na zadnji boj! Prepozno!“ — Danes pa še ni prepozno! Na

vseh frontah se ustavljajo naše vojske. Tudi, če se morajo kdaj kje nekoliko umakniti, je to brez pomena. Zakaj naši zavezniki in mi imamo Srbijo, Belgijo, Poljsko in velike dele Francoškega in Rumunskega trdno v rokah in če obdržimo te dežele v svoji oblasti, so nam zastava za ugoden mir. Da nas ne vodita lakomnost in ropazelnost, to se je pokazalo ravno v zadnjih dneh, ko sta naš cesar in mogočni vladar Nemške države v soglasju izjavila, da hočeta dati Poljakom, ki so dalje nego eno stoletje koprnili pod ruskim bičem, njihovo samostojnost pod lastnim kraljem.

Preudari! Denar, ki ga sedaj posodiš domovini, ko zopet trka na tvoje duri, dobiš z bogatimi obrestimi nazaj, ker potem je zmaga trajno naša, ako v uri odločbe ne bo manjkalo sredstev. Ako pa stiskaš svoje groše v skrinji ali ako misliš, da so v hranilnici varnejši nego pri domovini, ali ako pridobiš zanje hiše, njive in gozde, lahko pride dan, ko se bode pred Tvojimi očmi odpirala Tvoja skrinja, ko se bodo oropale hranilnice, ko Te bodo pognali iz hiše in z dvora in s celega tvojega posestva. Le vprašaj begunce, mogli Ti bodo potrditi to!

Varnost in srečo prinese le zmaga in najkrajša pot do zmage in do miru vodi čez vojno posojilo. Mir brez zmage pomeni

toliko kakor naše uničenje. Zmaga pa je le možna, če nudimo sredstva za topove, za strelivo, za hrano in obleko našim vojakom in za podpiranje naših prijateljev.

Predvsem govorim poštenemu kmetu. Njega je vojna razdolžila, prinesla mu je marsikateri dobiček. Cesar, ki je v letu 1848. določil, da bodi kmet svoboden in da naj bi mogel ravnati s svojim imetkom kakor hoče, mu kliče danes: „Posodi mi od tega, kar sem Ti tedaj podaril, en del, da bodem Tvoje posestvo varoval ropal! Vrnem Ti ga z visokimi obrestimi!“ — Ali bi še mogel biti kdo, ki bi rekel „ne“ in bi zadrnil svojo mošnjo?

Preudarimo stvar še enkrat popolnoma mirno! Če podležemo, si mora vsakdo, ki se je odtegnil vojnemu posojilu, reči: „Da bi bil le tedaj še sodeloval, ko se je bližala odločba!“ — Če pa zmagamo in ako bo po državi vriskalo veselja, tedaj se mora strahopetnež zariti na podstrešje, ker mu kliče lastna vest: „Ti ne smeš doli med vesele, saj si bil tedaj nezvest svojemu cesarju in svoji domovini!“

Tako, dragi bralec, sedaj položi knjižico na stran in poglej mi odkrito v obraz! Ali imam prav ali ne? Ovrzi mi le eno besedo, ako moreš, ako moreš to pametno storiti! Morda še spraviš skupaj

par majhnih „tòda“ in „ako“, a pomagajo Ti malo. Če bereš naslednje zgodbice, se popolnoma pogubijo pomisleki.

Kar sem Ti tukaj navedel, ni naročeno, kakor sem že omenil, in ni plačano, temveč prišlo je iz mojega najnotranjnjega prepričanja. Potoval sem pri naših vrlih vojakihi od fronte do fronte, doživel in videl sem vse njihovo trpljenje, a občudoval sem tudi njihovo zaupanje in njihov pogum. Potem sem prišel v zaledje, romal sem po deželah in sem na svoje začudenje opazil, kako majhni so tu nekateri ljudje nasproti onim v bojni črti, kako malo požrtovalni, kako kratkovidno presojajo stvari in kako bedasto govorijo. Zato mi je bila dolžnost, da sem znova prijel za pero, da snamem zavezo z oči tistih, ki jih sovražnikovi pomagači udarijo s slepoto in ki jih premoti lažnjiva beseda.

II.

Nekaj iz pritrdilnih pisem*) h knjižici „Domovina kliče!“

(4. Vojno posojilo.)

1. S prižnice sem čital različne stvari iz Vašega spisa in sem jih razložil svojim župljanom. Vrli ljudje so bili globoko ginjeni. Po maši so prišli k meni in so rekli: „Rusi so nas sicer že dvakrat opleniili, toda za vrle vojake našega dobrega cesarja damo radi, kar še imamo.“ Revna vaš je podpisala 6000 K vojnega posojila, lep uspeh, katerega se smete pošteno veseliti.

Župnik iz vzhoda.

2. Vaša knjižica, dragi gospod, me je ganila do solz. Tukaj na golih kraških tleh sem jo čital. Če bi le vsi ljudje v zaledju tako mislili kakor Vi in ljudje, • katerih pripovedujete svoje zgod-

*) Kdor jih hoče videti, naj se oglasi pri meni. — Tistim, ki še ne poznajo spiska: „Domovina kliče!“, se pošlje na željo brezplačno. Dopisnica: Prof. Dr. Rudolf Peerz, vojna pošta 11.

bice. Potem nas ne boste pogrešali! Vse, kar sem si prihranil na bojišču, dam za vojno posojilo.

Slovenski črnovojnik.

3. Ko sem bil prečital knjižico: „Domovina kliče!“, sem takoj pisal svoji ženi, naj ves naš prihranjeni denar naloži v vojnem posojilu. Moji tovariši v domovini so mi sporočili, kako zelo jim je Vaša knjižica olajševala, da so spravili ljudi na pravo pot. Saj je vse tako resnično, kakor pišete. Ljudje morajo vendar spoznati, da se hoče le to, kar je najbolje zanje. Bog daj srečo!

Učitelj na bojišču.

4. Letino je pri nas žalibog večinomoma toča uničila. Na stran torej nisem mogel nič dati. Zaostati pa vendar nisem hotel. Zato sem najel posojilo na svoje posestvo, da bi se mogel vendar udeležiti vojnega posojila. Bodite tako prijazni in poizvedujte nekoliko, ali moj sin še živi. Tako dolgo že nisem nič slišal o njem.

Vrl kmet iz „Waldviertla“.

5. Mlinar, moj sosed, in jaz sva imela v maju vsak tako okoli 5000 K prihranjenega denarja v omari. Bral sam Vašo knjižico in sem si mislil, da je vendar pametnejše, če vzamem

prihranjeni denar in podpišem v hranilnici vojno posojilo. Za 1. dan decembra, so mi rekli tam, dobim že okoli 140 K obresti. S tem si lahko kupim par prašičkov, ki jih potrebujem, in vojno posojilo imam še posebej. Mlinar ni podpisal vojnega posojila in bi moral sedaj tudi prašiče kupiti. Sedaj mora vzeti denar za to iz omare in ima manj nego jaz.

Kmet iz murske doline.

6. Kakor bojni klic je šla knjižica: „Domovina kliče!“ od strelskega jarka do strelskega jarka. Poveljniki so rekli: „Poglejte vendar, kako pogumna je domovina! Korenjaško se bori z nami vred, in sicer z denarjem, zakaj zaupa nam in prav ima“.

Eden mojih učencev na bojišču.

7. Pravzaprav sem hotel sam napisati agitacijsko knjižico. Ko sem pa čital Vašo, sem opustil svojo namero. Vi ste osvetlili stvar tako, kakor je. Kdor tu ne udari, tega sploh ni mogoče spreobrniti; ta je izdajalec domovine. — V mojem okraju smo imeli lep uspeh. Seveda imam v okraju marsikaterega vrlega učitelja, dokaj dobrih župnikov in izvrstnih poštarjev, ki

so vneto pomagali. Priznanje ne bode izostalo.

C. kr. višji komisar na Gornjeavstrijskem.

8. Jaz sem revež. Več nego 2 K na mesec žalibog ne morem pogrešati. Ali morem s tem tudi podpisati vojno posojilo? Prosim, povejte mi, kako naj to naredim.

Kočar iz Morave.

9. S svojo knjižico: „Domovina kliče!“ ste mi ogreli srce. Udeležil sem se prvih treh vojnih posojil in nisem mislil pri četrtem vojnem posojilu nič več podpisati, temveč shraniti denar za mir. Toda na Vaše žive besede sem vendar zopet podpisal. Če bom potem v miru potreboval kaj denarja, si ga že lahko preskrbim na vojno posojilo.

Obrtnik na Češkem.

10. Na bojišču, dragi prijatelj, sem našel Tvoj spis: „Domovina kliče!“ Padli vojak jo je imel pri sebi. Na zadnji strani je bilo s svinčnikom zapisano: Ljuba mati, čitaj knjižico in daj vso mojo dedščino cesarju!“

Tovariš.

III.

Par novih zgodbic.

Ker se mi je v mnogoštevilnih dopisih poročalo, da je ugajalo 20 pripovedk v knjižici „Domovina kliče!“ (četrto vojno posojilo), jih hočem ponoviti, prej pa pripovedovati par novih zgodbic, kakor so se res dogodile.

1. Godrnjač. Govoril sem v N. na velikem shodu kmetovalcev. V kotu je stal zastaven kmet. Ko sem rekel: „Rojaki, bodite pametni, ne pustite v sredi, privlečite svoj denar na dan in podpisujte vojno posojilo, kadar Vas kliče domovina! — je kmet mrmral in mi je končno segel v besedo: „Ja figo! Potem traja še tem dalje!“ — Nato sem odgovoril: „Prav imaš! Pa nehajmo in gledajmo, kako pride sovražnik po to, kar potrebuje sedaj cesar za svoje vojake.“ Kmet: „To pa ne! Potem dam vendar raje cesarju!“ „Da, sedaj si na pravem potu, ljubi prijatelj, zakaj, ako Ti in drugi odrečejo vojno posojilo, si mora država — ako naj ne vzame vse konca — denar vendar

drugače priskrbeti, da brani in ohrani sebe in nas. To bi Ti pa utegnilo postati občutneje, kakor če posodiš danes svoje prihranjene groše za dobre obresti občemu blagru v prid.

2. Dvomljivec. „Ja, Vi, moj dragi,“ mi je zaklical nekoč nekdo v O., „ali bo pa mogla država tudi le obresti plačevati od mnogih vojnih posojil? Morda pa nekega lepega dne zniža obrestno mero?“ Nato sem odgovoril: „Za vojnim posojilom stoji ves narod. Ako nikdo več ne ostane mož beseda, jo država še izpolni. Ako bi ne mogla izpolniti svoje besede, potem je pač ne more nikdo več, tudi nobena hranilnica in noben drug dolžnik! To bi se pa moglo zgoditi le tedaj, če pustimo državo v uri odločitve na cedilu. Bedak je, kdor opusti kupčijo tedaj, kadar se nagiba na dobiček.“ Dvomljivec mi je segel v roko in dejal: „Prav imate, dragi gospod; med neumnosti ne maram spadati.“

3. Plašljivec. „Oh, jaz ne podpišem petega vojnega posojila, saj še nisem dobil niti zadolžnic za četrto posojilo!“ — „Le nič strahu, dragi sosed. Potrdilo o tem, da ste podpisali posojilo, ste itak dobili od hranilnice. To zadošča za sedaj. Zadolžnice pridejo kmalu. Tako hitro se ne mo-

rejo narediti, ker je pač treba tiskati milijone zadolžnic in vsaka se mora potiskati parkrat — šest- do sedemkrat — z različnimi barvnimi okraski, z besedilom, s številko in tako dalje; razen tega je iz državne tiskarne, kjer se delajo zadolžnice, jako mnogo ljudi odrinilo v vojaško službovanje, ki so sedaj v strelskih jarkih; torej ne gre tako hitro, kakor bi si kdo želel, in človek ne sme zahtevati nič nemogočega! Saj se mora tudi vse jako skrbno izdelati, da ne more vsak slepar ponarejati zadolžnic. Za tak papir bi se pač tudi Vi lepo zahvalili.“

4. Nekdo, ki se odteguje. „Ej kaj, jaz ne podpišem nič! Naj se napenjajo drugi! Mojih par kron ne bo zabelilo zelja!“ — „No, in če bi vsak tako mislil, dragi moj, potem bi sploh nič ne prišlo skupaj. Ali misliš, da se boš mogel trajno odtegovati svoji dolžnosti? To se ne posreči nikomur. Ali bi Ti bilo ljubše, ako se razpiše prisilno posojilo? To posojilo bi ne donosalo 5½ odstotkov obresti! Nečasten je ubežnik, ki iz strahopetnosti pobegne iz strelskega jarka, dočim se drugi s svojim življenjem in svojo krvjo boré za sveto stvar domovine. Še mnogo sramotnejše pa je, če se kdo odtegne izpolnjevanju patriotske dolžnosti v zaledju. Fej tistemu, ki sedi na svojih srebrnjakih in odreče vojno posojilo,

med tem ko drugi z veseljem sledé cesarjevemu klicu! Tvojih par kronic že zabeli zelje. V Nemški državi je doneslo pet vojnih posojil 46 milijard; od tega pride čez $8\frac{1}{4}$ milijard, torej ne mnogo manj nego peti del, na ljudi, ki so podpisali 200—2000 mark. Tu vidiš, kaj zmore mali podpisnik. Torej le sem s Tvojimi kronami!“ — „No, no, nikar se ne togotite takoj! Že pridem, mislil sem pač tako, da teh par kronc nič ne pomeni. Zdaj pa vidim, da vendar nekaj opraviš z njimi.“

5. Zvitež. „No, veste, jaz bi sicer prav rad sodeloval, saj sem prav lepo zaslužil v vojni na zrnju in na volih, ki sem jih prodal. Pa to je kočljiva reč z davčnim oblastvom, ki še nič ne ve o tem; če pa podpišem, potem bodo vedeli pri davku in potem mi koj zopet vzamejo precejšnjo vsoto. Raje ponesem denar v hranilnico ali ga obdržim v skrinji.“ — „No, dragi gospod B., kakor pač mislite! Če se ne sramujete, da bi v tem času druge pustili plačevati davek za Vaso! Jaz bi menil, da bi Vam tudi ne škodovalo, če pridete enkrat z davkom na čisto. Nazadnje Vas vendar zasledijo! Pa ravno pri vojnem posojilu se Vam nič ne zgodi, dragi prijatelj. Zaradi tega ne bo davčna komisija z nobenim slabše ravnala, ker je bil pošten in je podpisal vojno posojilo.

Kdor vam je pripovedoval kaj drugega, Vam je kaj natvezel. To je pač tudi eden tistih ljudi, katerim je vsaka pretveza prav, da se odtegnejo svoji dolžnosti nasproti domovini. Torej nič se ne bojte in podpišite mirno! Seveda, če bi bil jaz na Vašem mestu, bi takoj tudi opravil veliko izpoved glede davka. Pokora ne bo tako huda! In danes naj plača vsakdo, kar je dolžen.“

6. Nestrpnež. „Če bi le ne trajalo tako dolgo, dokler dobim svoj denar nazaj! 40 let naj čakam! Saj ne doživim tega!“ — „Je že mogoče! Toda, čuješ, dobri kmetič, ali pa misliš samo na sebe? Ali ne privoščiš svojim otrokom lepega spomina na veliko vojno? In sklenjeno tudi ni, da dobiš denar šele po 40 letih. Le natančno prečitaj še enkrat. Če imaš malo sreče, dobiš lahko denar že po šestih, sedmih letih nazaj. 40 let, to je najdalje. In ali sploh že poprej potrebuješ denar?“ — „Da, rad bi pač svojemu sinu, ko pride nazaj z bojišča, pozidal hišico na travniku.“ — „Potem si boš že lahko denar izposodil na vojno posojilo. Saj končno tudi lahko, če ne gre drugače, vzameš za en del svojega denarja drugo vojno posojilo, pri katerem dobiš denar že v par letih nazaj.“ — „No, dobro, bom pač zopet podpisal!“

7. Na druge zvrča. „Sedaj naj enkrat bogati dajejo! Venomer naj kmet plačuje!“ — „Čisto prav, ljubi prijatelj. Z bogatini, ki gledajo, kako drugi skrbé za cesarjeve vojake, sami pa prav malo ali nič ne storé, se že še spregovori beseda. Z njimi se dobromisleč, cesarju zvest kmet še primerjati ne sme. Dosti pa je bogatašev, ki vzamejo zelo velike vsote vojnega posojila. Le čitaj časnike! In temu ne more nikdo oporekati, da je mnogo denarja, ki se meša po državi, našlo svojo pot h kmetu. Ali naj pri njem zdaj mrtev leži, ko ga domovina potrebuje za vojno? Čim več podpišemo vojnega posojila, tem bolj skrajšamo vojno.“

8. Bogati fabrikant M. v V. je govoril svojim uradnikom in delavcem takole: „Po svojih odposlancih ste me prosili, da bi Vam olajšal udeležitev petega vojnega posojila. Sam hočem kakor pri prejšnjih vojnih posojilih podpisati velik znesek in z velikim, odkritim veseljem sledim misli, ki ste jo sprožili, zakaj jaz vidim, da ste dobri domoljubi in da umejete pravilno pojmovati pomen vojnega posojila, s katerim varujemo sebe in svojega cesarja bede, ki nam jo hočejo pripraviti sovražniki. Jaz vem, da si niste mogli mnogo prihraniti, ker potrebujete svoje plače in mezde v dragih časih večjidel za po-

trebščine vsakdanjega življenja. Nekaj pa vendar lahko dá vsakdo na stran vsak teden ali mesec, če se malo utesni. Naročil sem svojemu ravnateljstvu, naj sprejema denar, ki ga hočete od svojih plač in mezd ali iz svojih prihrankov nameniti za vojno posojilo, za vlogo in Vam jo za sedaj obrestuje s 5 odstotki dotlej, da se razpiše vojno posojilo, potem boste dobivali višje obresti vojnega posojila. Jaz bom tudi za Vas — za vsakega znesek, ki mi ga imenuje — podpisal vojno posojilo in ga plačal naprej. Kar bo še manjkalo, mi boste odplačevali v majhnih tedenskih ali mesečnih obrokih, vsak kakor more, in ko bo vplačan ves podpisani znesek, potem Vam izročim listino o vojnem posojilu. Ako bi moral kdo odriniti v vojaško službovanje ali ako drugače iz kateregakoli vzroka ne more dalje plačevati, prevzamem pač jaz vojno posojilo zase in on dobi zopet nazaj, kar je vplačal. Torej mislite na našega dobrega cesarja in na naše vrle vojake in udeležujte se prav marljivo vojnega posojila!“ Na ta način so podpisali uradniki 30.000 K, delavci pa skupaj 5000 K in obroki so se doslej točno plačevali. En uradnik in trije delavci so morali v vojake in 1300 K, ki so jih podpisali, je prevzel fabriški gospodar na svoj račun.

IV.

Dvanajst starih zgodbic.

1. **Iz pridige.** „Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega!“ Te besede, ljubi moji kristjani, imajo v naših dneh globok pomen. Cela vrsta sovražnikov se je dvignila zoper nas, da bi nas uničili, da bi raztrgali našo domovino, da bi nas, ki smo že stoletja bivali skupaj v tej lepi državi pod slavnim žezlom pobožne vladarske rodovine, ločili drugega od drugega ali nas celo potisnili z našega imetka in posestva v svet. Da, sedaj ne gre le za našo posest, za dom in ognjišče, temveč tudi za našo vero. Vzeti nam hočejo najsvetejše! Rus, ki je bil vdrl v Galicijo z ognjem in mečem, se je požuril, da je pripeljal seboj svoje pope, in je silil naše sovornike, da sprejmejo njegovo veroizpovedanje. Ta nevarnost je sedaj sicer odvrnjena; toda ne še popolnoma. Silni sovražnik na vzhodu preži na ugodni trenutek, da bi nas napadel z novo vojno močjo. Zato ga bomo sedaj, ko leži na tleh, popolnoma potlačili in mu vzeli vse veselje, da bi prišel še kdaj; razen tega moramo braniti

njegovim prijateljem, da mu ne pomagajo. Toda za vse to potrebuje cesar, vrhovni voditelj v tem silnem boju, denarja. Dajte mu ga, spominjajoč se besed evangelija, radi in v obilni meri! Pomislite, da je bil tisti, ki Vas opominja k temu, Jezus, naš Gospod, da je torej Vaša najsvetejša krščanska dolžnost slušati klic vladarjev! — Vsak, ki more pomagati, ali tako ali tako, pridi po službi božji v mojo pisarno; dajati hočem pojasnila o vsem.“

In prišli so. Blagi duhovnik je razpršil vse dvome in je naravnost določil vsoto, ki bi jo naj vsakdo podpisal po svojem premoženju. Celo bojazljive ženske so rade položile denar pred njega ali podpisale vojno posojilo.

2. Vrl učitelj. Govoril je na zborovanju, ki ga je bil sklical z naslovom „Marsikaj zanimivega iz vojne“, na katerem je naznanil najprej vojne dogodke in je potem osvetlil stanje boja, takole: „Rojaki, Vi vsi veste, da nisem bogat mož. Mi učitelji žalibog nismo tako plačani, da bi si mogli kaj prihraniti. Razen tega moram plačevati za sina v mestu. In kljub temu nočem, da bi si moral nekoč reči: „Ti nisi v velikem času nič žrtvoval za domovino!“ Poglejte, tukaj pred Vašimi očmi podpišem list, s katerim se zavežujem, da plačam takoj 68 K. S tem morem

podpisati 400 K vojnega posojila. Ako plačam v prihodnjih štirih letih vsako leto 75 K, je vojno posojilo moje; če eno leto ne morem plačati, traja pač eno leto dalje! Zaradi tega mi ne bodo rasli sivi lasje. — Kakih 68 K more utrpeti vsak izmed Vas. Zemlja nese toliko, da se ta malenkost ne čuti. 400 K vojnega posojila donaša potem vsako leto 22 K. Torej povrhu še čisto dobra kupčija! To je najboljša naložba za Vaš denar in pri tem dobro delo za domovino!“

„Če gre to tako lahko“, so mrmrali udeležniki, „potem ga pa lahko kar podpišemo. 75 K vsako leto nas ne spravi na beraško palico!“ Vrli učitelj je odšel domu s 45.000 K podpisanega vojnega posojila.

3. Grčav kmet. „Ah kaj, sedaj sem poslal svojega sina v vojno in sedaj naj dam tudi še svoj denar?!“ „Ravno zaradi tega! Ali hočete morda, da trpi Vaš sin pomanjkanje v vojni? Ali hočete, da naj zaradi tega, ker ni novih topov, brez kritja hiti v naskok in tam pogine? Ali Vam je ležeče na tem, da trajaj vojna še dalje in da si sovražnik zopet opomore? Sedaj ga imamo v kleščah, sedaj ga moremo zdrobiti, če imamo sredstva, da plačujemo stroške vojne. Sedaj, Podlogar, sedaj se pravi poseči vmes!“ — „Pa od mojih par tisoč kron vendar ni odvisno!“

— „Seveda, če bi vsak tako mislil, potem se sploh nič ne doseže. In potem, dragi moj Podlogar, je stvar taka-le: Ako ste Vi, ugledni občinski svetovalec, načelnik krajnega šolskega sveta in okrajni odbornik, v imeniku, potem derejo vsi drugi za Vami in namesto 3000 K in 4000 K bo takoj 30.000 K in 40.000 K in v sosednjih vaseh se bo govorilo: „Poglejte vendar! K-čani so toliko podpisali in mi, mi naj podpišemo malo! To bi bila vendar sramota za vse čase! Torej, na noge, možje, покаžite K-čanom in okrajnemu glavarju, da nismo revnejši in ne manj domoljubni!“ — Vidite, če pride potem iz okrožja 300.000 K ali 400.000 K, sta se pridružili Vašim „par tisoč kronam“ dve veljavni ničli in na prsa si lahko potrkate in rečete: „Te sem jaz spravil skupaj!“

Podlogar je prijel za pero, ga je globoko pomočil in je zapisal pod predloženo izjavo svoje ime in predenj številko 5000.

4. Kako je naredil poštar T.)* Slišal je bil, da v sosednjem kraju M. niso podpisali niti vinarja vojnega posojila. „Ej“, si je mislil, „tam ni razsodnosti!“ Hitro je sedel na svoj voziček in oddrdral proti M. Kmetje so ravno sedeli pri nedeljskem zajutreku.

*) Za tega vrlega poštarja je došlo obilo pritrdil.

„No, ljudje božji, kaj pa je to, Vi se lepo postavljate! Vsi državljani in uradniki dajejo cesarju, kar morejo utrpeti denarja, in Vi, Vi, ki ste delali tako dobre kupčije, Vi ne izpustite ne vinarja iz žepa! To ni domoljubno in tudi ne pametno. Poslušajte vendar! Anglež in Francoz pravita: „Če Avstrijca in Nemca ne premagamo drugače, ga premagamo z denarjem. Mi kupujemo topove, krogle, vojake, izdajalce, vohune i. dr.“ — Le pogledjte, kako so Laha na ta način naščuvali zoper nas! Kdo pa mora največ trpeti zaradi tega? Kmet, čigar sinovi so na bojišču! — Kdaj bo vojne prej konec? Če pošteno udrihamo in imamo dosti denarja ali če vsega manjka? — Kdor torej cesarju nič ne posodi, škoduje sebi in domovini. Če izgubimo vojno, potem je itak prihranjeni denar in vse imetje brez vrednosti. Zmagati pa moremo le, če ničesar ne manjka. Bodite torej pametni in na dan z Vašimi zakladi! Idite v mesto v hranilnico in izjavite tam, da daste vsaj del svojega denarja dobremu cesarju, ki skrbi za nas vse, hraniti za vojno posojilo! Nikdo Vam ne bo zneska vrnil tako gotovo in s tako visokimi obrestimi kakor on.“

Naslednjega dne se je pokazalo, da so v kraju M. podpisali 50.000 K vojnega posojila.

5. Odvetnik dr. V. skuša posestnika E. iz V. prepričati, kako koristno je, če naloži za hčer določeno doto kot vojno posojilo. „Že prav“, meni oče, „če bi ne trajalo toliko let, preden se zopet dobi! Med tem je dekle stara devica, ki je nobeden več ne mara. Pri ženitvi se mora denar takoj na mizo odšteti!“ — Odvetnik se namuzne in reče: „Poglejte, gospod E.! V nekaj letih bo denarja v izobilju. Trgovina se bo dvigala, doslej zaprte meje se bodo odpirale, fabrike bodo zopet delale, denar še bode zopet mešal; ljudje bodo veseli, če bodo mogli svoje prihranke tako ugodno naložiti, kakor se da to tačas pri nas narediti z vojnim posojilom. Vsak Vam bo rad odkupil papir, samo da varno in dobičkanosno naloži svoj denar. Vsaka hranilnica, vsaka banka naredi kupčijo.“ — „Ja, če je tako, gospod doktor, da lahko dobim denar za dekle, kadar hočem, potem se ne branim!“ — „Ne samo to, gospod E., Vaš zet bo vesel in Vam bo hvaležen, da ste doto tako dobro naložili!“

6. Župan R. v Št. pozivlja občinski svet, da bi hodili od hiše do hiše, od osebe do osebe in agitirali za vojno posojilo. „Toda, gospodje moji“, je sklenil svoj govor, „to so besede, nič nego besede, in tiskana vabila za podpisovanje, ki Vam jih tukaj izročam, so papir, nič nego papir. S tem

nikogar ne prepričamo o varnosti in o dobri naložbi denarja. Kar vpliva edino takoj in trajno, to je zgled. Izjavimo, kakor smo tukaj zbrani, da smo pripravljeni podpisati nekaj, vsak po svojem premoženju, in pristavimo k znesku svoj podpis! Potem nam verjame meščan, kmet. On sodi namreč tako: „Ako je podpisal župan, ako so podpisali občinski svetovalci, tedaj morem, tedaj moram tudi jaz podpisati. Ti gospodje so pač stvar temeljito preučili in preudarili. Marsi kateri izmed njih tudi ravno nima denarja v izobilju. In vendar je podpisal. Torej tudi jaz lahko z mirno vestjo prispevam svoj del!“ — Oglejte si pa tudi drugo stran! Mi razpošljemo navdušen oklic, z dejanjem nas pa ni najti v nobenem listu, v nobenem seznamku. Učinka ni prav nič. Škoda je za tiskovno črnilo!“

Po tem govoru se je prikazal na cestnih oglih lepak, na katerem je bila poleg lepih besed imenovana tudi vsota 70.000 K. Sedaj, da sedaj, so romali iz vseh hiš novci in oglasnica za oglasnico je prifrčala na zbirališče.

7. Občinski predstojnik in graščak J. v M. je govoril svojim soobčanom takole: „Možje z M.! O potrebnosti podpisovati vojno posojilo mi ni več treba Vam ničesar reči. V vojni moremo zmagati le, če imamo denar, denar, denar

"Toda, kako dobiti toliko denarja? Tu se stvar zadira. Eden bi ga rad dal, pa ga nima. Ako mi prinese 9 mesecev vsak mesec 10 K in v 10. mesecu le 2 K, podpišem jaz za njega, v njegovem imenu, 100 K. *)

Ta modri načrt občinskega predstojnika v M. je izvršila v velikem obsegu naša finančna uprava za četrto vojno posojilo. Namesto skrbnega občinskega predstojnika v naši zgodbi naj se sedaj v vsakem večjem kraju ustanovi društvo. Društvo ima naslov „Društvo za podpisovanje vojnega posojila v.....“

Vsi prebivalci v občini, ki ne morejo enkrat podpisati večjih zneskov, pristopijo društvu za ude. S tem se zavežejo, da bodo 10 mesecev plačevali določen obrok (10 K ali vsaj 5 K). Ako je komu enkrat težko plačati, vstopi zanj drug ud ali jamči začasno društvo. Ako hoče kdo vplačani denar imeti nazaj, t. j. ako noče več sodelovati, se vrne vplačani znesek, odbije se pa 40 h pri vsakih 5 K vložka. Ako pa ud plačuje svoje obroke, se mu ni treba dalje brigati za nič drugega; društveno vodstvo (trije ugledni možje ali uradniki) oskrbuje vse. Ko je društveno delovanje končano, t. j. prilično čez eno leto, izroče vsakemu udu brez stroškov zadolžnico države za

*) Pri petem vojnem posojilu se izdalo tudi zadolžnice po 50 K. ki se morejo pridobiti za 46 K.

skupno vsoto. Ako se pokaže kaj prebitka, ker se vloženi denar takoj obrestuje, se ali porazdeli ali se pa nakloni kakemu vojnemu namenu. Uredba je potemtakem dobrota za tiste, ki se ne spoznajo prav pri vojnem posojilu ali nimajo časa in veselja, da bi oskrbovali sami vse, kar je potrebno.

Najboljši dokaz, da je denar dobro in varno naložen, je okolnost, da vodijo in pospešujejo stvar najuglednejši in najpametnejši možje v kraju. Njim velja torej klic, naj niti trenutka ne odlasajo ustanoviti društvo za podpisovanje vojnega posojila, in naj jim bo v ponos, če bode v seznamku, ki brezdvomno izide na koncu vojne, njihovo ime zapisano z visokim zneskom posojila. Kaj bi porekli bodoči rodovi, če bi kateri izmed večjih krajev domovine ne bil imenovan?....

Kdo drug meni: „No, jaz bi že dal svoj denar; pa če ga potem naenkrat potrebujem, ga pa nimam!“ Temu tudi lahko pomagam. On dá za sedaj vse za vojno posojilo. Ako potrebuje pozneje del tega, ga dobi od mene, kadar hoče. To mu dam pisano.

In sedaj vidim še tretjega pred seboj; ta godrnja: „Ja, jaz bi bil že zadovoljen; pa jaz nimam nič prihranjenega in koče tudi nočem zadolžiti!“ Temu odgovarjam kratko: „Za dolg plačuješ 5 odstotkov; država Ti pa daje vsega skupaj čez 6 odstotkov. Torej imaš več nego 1 odstotek

dobička. Za vsakega jamčim pri hranilnici s svojim posestvom.“

Iznajdljivi, požrtvovalni župan je spravil v svoji vasici skupaj okroglo 200.000 K.

8. Mati piše svojemu zetu. „Ljubi Anton! Kakor veš, so moji prihranki v hranilnici v E. Določeni so za to, da se plača zdravnik in lekarnica, če bi se me lotila bolezen. Če me Bog obvaruje bolezni in če umrem lahke smrti, je glavica Vaša in Vaših otrok. Tako sem določila v teh hudih dneh. Denar je torej takorekoč že danes Vaš. Zato se obračam do Vas, preden podpišem zanj vojno posojilo. Ali si zadovoljen, da ga preodkazem državi ali ne?“

Odgovor: „Ljuba, dobra mama! Užalostilo me je sicer, da gojite tako resne misli. Pa umevam Vas, čas je tak; računati moramo z vsem. Iskrena Vam hvala, da tako skrbite za nas! Ker Vam torej smem svetovati, Vam priporočam, da določite za vojno posojilo, če že ne vsega zneska, vendar vsaj največji del! Na svojo zadolžnico dobite sicer denar vsakčas, kolikor potrebujete; toda v svoje pomirjenje lahko pustite par sto kron v hranilnici. Vse drugo pa naložite nemudoma pri državi! Moji otroci, Vaši vnuki, Vam bodo nekoč dvojno hvaležni, da ste z njim namenjenim denarjem pomagali domovini v sili in vrhutega vsoto pove-

čali, ker ste jo dobro naložili. — Tudi jaz sem svoje majhne prihranke preobrnil v posojilni papir“.

Bralec, pomisli: Gospod višji živinozdravnik Anton F., ki je pisal te vrstice, je v denarnih stvareh izkušen mož, ki ve v svojem poklicu ceniti vrednost glavnice. On ve, da je taščin denar njegov denar, denar njegovih otrok. In vendar ga rad prepušča državi.

9. Pridna žena. Gospod B., ud komisije za vnovčevanje živine, pripoveduje zvečer v krčmi: „Moja žena se drugače ni nikoli brigala za denarne stvari in je bila le vesela, da je njena dota spravljena v hranilnici. Včeraj pa je naenkrat prišla domu in je izjavila, da hoče ves denar preobrniti v vojno posojilo. Na videz sem ji odsve-toval, da bi videl, ali tudi razume stvar. Ej, kako se je znala zagovarjati! „Glej, Ivan“, je rekla, „sedaj, hvala Bogu, še ne potrebujemo denarja. In dotlej, da odrastejo otroci, nam prinese 1000 K več obresti, kakor če bi ga bila pustila v hranilnici. Na koncu se bo tako popraševalo po zadolžnicah, da jih lahko prodam z velikim dobičkom.“ — „Pa, dete moje“, sem posegel vmes, „ali je pač tudi varno pri državi?“ Žena: „Kako pa ne! Mi bomo zmagali, o tem ne more nikdo več dvomiti, Avstrijsko-Ogrsko bo veliko in močno in njemu ob strani stoji mogočna, bogata Nemčija!“

Jaz: „Glej, glej, kako si postala politična!“ —

Ona: „Jaz imam pač velike skrbi za svoj ljubi denar in razgovarjala sem se o tem z drugimi gospemi. In vse so iste misli, da preobrnejo denar v vojno posojilo“. — Lahko si mislite, gospodje moji, da sem takoj izvršil sklep svoje žene! Da, napoči nam nova, velika doba, tudi za žensko, ki se doslej ni brigala za politiko in denarne stvari!“

10. K sodniku drju K. je rekel varuh tole:

„No, naj bo, premoženje malega fanta podpišem za vojno posojilo, starejši ga bo pa potreboval za nauke!“ — Sodnik: „Čisto prav! Pa mi ga dobimo, kadar hočemo. Glejte, jaz sem vse novce varovancev naložil v vojnem posojilu in sem le za dnevno potrebščino najel denar v banki. Na ta način pomnožujem novce varovancev za več nego 1 odstotek. Denar za večjega fanta torej z mirno vestjo lahko naložite v vojnem posojilu.“

„Gospod sodnik, Vi boste pač najbolje vedeli!“ S tem je izročil varuh ves denar varovancev vojnemu posojilu.

11. Po krstu. Gostje so zbrani. V sredini sedi za mizo srečna stara mati. Napija se njenemu vnuku. „Živio, prvi sin v mladem zakonu!“ Nato se dvigne stara mati in reče: „In da se bo fantu dobro godilo, kadar se enkrat izuči, mu

podarjam to mošnjo, polno cekinov. 20 let sem hranila denar v škrinji; to je bilo moje poročno darilo. Sedaj naj ostane notri za Francla dotlej, da bo štel 21 let!

Nato reče župnik: „Lepo je to, jako lepo, gospa V., da mislite na bodočnost svojega vnuka! Toda prav modro niste ravnali s cekini. Le pomislite, če bi bili naložili denar v hranilnici, bi bil narasel sedaj že več nego na dvojni znesek. In sedaj ga hočete zopet pustiti v škrinji! Ne, ne, to ne sme biti! Dajte ga brez skrbi za vojno posojilo! Ko bo Franc star 21 let (dotlej, da pride v vojake), naraste denar skoro na trojni znesek. In ako fant umre, kar Bog varuj, dobé pač darilo drugi vnučiči“.

12. Nov način vojnega posojila. Dragi bralec, ali mi hočeš slediti pri majhnem preračunu? Ni se treba poprej prijemati za glavo; stvar je prav priprosta. Torej sedi k meni in poslušaj!

Št. 1.: Ti podpišeš na peto vojno posojilo 100 K. O tem se Ti izroči zadolžnica za znesek 100 K; plačati pa Ti je treba le 92 K. Torej dobiš 8 K. Kadar se namreč vrne posojilo, ne prejmeš 92 K, temveč 100 K. —

Št. 2. Do leta 1956. nosi 92 K, ki si jih položil, vsako leto 5 K 50 h (to je obrestovanje

s približno 6 odstotki). Koliko donese potemtakem vplačanih 92 K obresti? (Računaj: Do leta 1917. že 5 K 50 h, do leta 1918. 11 K, do leta 1919. 16 K 50 h, do leta 1920. 22 K, do 1921. 1. 27 K 50 h. Dotlej imaš torej 27 K 50 h obresti. — Št. 3. Sedaj pa primerjaj s tem hranilnico! Recimo, da ne podpišeš vojnega posojila, temveč vложиš 92 K v hranilnico! Tam nesejo po navadi le 4 odstotke. Zato imaš v letu 1917. le 3 K 68 h obresti, v letu 1918. 7 K 36 h, v letu 1919. 11 K 04 h, v letu 1920. 14 K 72 h in v letu 1921. 18 K 40 h, torej za 9 K 10 h manj obresti nego pri vojnem posojilu. Sedaj pa preudari, koliko znaša to šele pri 1000 K ali več! (Pri 1000 K znaša razlika obresti v 5 letih 91 K, pri 10.000 K 910 K).

Govoriti pa hočem s Teboj odkrito in pošteno. Zato Ti moram povedati, da pri vojnem posojilu po novem načinu denarja ne dobiš nazaj pred letom 1921., in tudi takrat šele tedaj, če pride na Tebe žreb. (Država plačuje namreč odlej skozi 35 let vsako leto del dolga, in sicer z žrebanjem.) Misliti moraš torej na to, da ostane vplačani denar dalje časa (toda k večjemu 40 let) pri njej. Seveda lahko vojno posojilo prodaš vsakčas. Ako pa tega nočeš storiti, idi v hranilnico ali v posojilnico; od nje lahko dobiš vložek vsak dan. Seveda tam ne dobivaš tako visokih obresti.

kakor jih nudi vojno posojilo. Le enega ne stori, ljubi prijatelj: Ne zaklepaj svojega denarja v škri-
nji! Tam je mrtev. Daj, da živo deluje, daj ga
državi ali hranilnici! S tem koristiš sebi in do-
movini!

Iz časnika v Nemški državi.

(Pred petim vojnim posojilom.)

„Dosti je Nemcev, ki živé le od dela svojih rok, ki so se pa namenili tudi sè svoje strani pri vsakem vojnem posojilu prekositi zadnji podpisani znesek z novim. Ti ljudje so rasli s silo vojne, v njih ima domovina svoje vojnike.

Nova finančna zmaga Nemčije more le pripomoči, da se vojna skrajša; zakaj edino, kar podaljšuje vojno, je upanje naših sovražnikov, da opešamo.

Doslej smo z notranjimi posojili spravili skupaj 36 milijard mark, Angleško le 19 milijard, Francosko celo le 10 milijard. O Rusiji in Italiji niti ne govorimo. Korakajmo dalje na čelu in še dalje naprej!

Založba vojnih stroškov s posojili na dolgi rok je najsolidnejša oblika; državnemu vodstvu daje mir v denarnih stvareh, red v državnem gospodarstvu, ki je porok za mirno, varno pot k zmagi in zmagoslavnemu miru in izključuje vsako bankrotno gospodarstvo.

Ako govori kdo kaj neugodnega o naših vojnih posojilih ali ako hoče tistim, ki so voljni podpisovati, udeležitev omraziti, pomislite na dejanstvo, da naši zavistni sovražniki s pomočjo svojih agentov in vohunov širijo govorice, ki bi naj preprečile uspeh, pa so laži. To svarilo velja danes bolj nego kdaj.

Zmagoslavna država, ki ostane mogočna, more vsak državni dolg razmeroma lahko poravnati. Tako služi uspeh petega vojnega posojila, ki nas dela močnejše tudi še za zadnji kos vojne, blagoratu stopnjevani varnosti vseh prejšnjih vojnih posojil.

V Nemški državi se je podpisalo na peto vojno posojilo 10 $\frac{1}{2}$ milijard mark.

Kaj meniš torej, ljubi prijatelj? Ali oni tam zunaj v Nemški državi niso zadosti pametni, da bi sprevideli, da je njihov denar varno naložen v vojnem posojilu? Nemci so varčni ljudje in prebrisani računarji. Če ti enkrat izpusté vinar, mora imeti to svoj namen. In glej! Zopet so prikorkali z več nego 10 milijardami! Zakaj? Ker je potem, če sedaj ne manjka denarja, zmaga gotova in sijajna in s tem nosi posojilo bogate obresti. Mož, ki skriva svoj denar v nogavici, je ne le sovražnik domovine, temveč tudi bedak.

17. VII. 1948

Sklep.

Bralec!

Vojna, ta kruta svetovna vojna, je prišla nad nas kakor huda bolezen. Ni se ji bilo mogoče ogniti! Tisti, ki mrmrajo: „Morebiti bi se bilo vendar dalo v miru doseči!“ izdajajo s tem, da nimajo niti pojma o dogodkih zadnjih let in da ne poznajo namer naših sovražnikov. Hoteli so naš pogin in pogin naših zvestih zaveznikov in leta in leta so pripravljali vojno zoper nas, povsod so rovali in šuntali zoper nas, v Italiji, v Srbiji, na Rumunskem, v vseh so vzbujali lakomnost in grabežljivost in so našo državo slikali tako, kakor da se zruši ob prvem sunku. Brez boja to ni moglo ostati. Samo če bi bili zapustili svojo deželo, sežgali svoje ladje, izročili svoje topove in svoj denar, bi bil ostal mir. Drugače se ni dal ohraniti.

Huda bolezen je torej tu. Ali jo naj pustimo dalje razsajati, ker je vendar dosti sredstev, da se odpravi? Kaj bi rekel, častiti bralec, k imovitemu možu, ki čuti bolezen v prsih, pa ne stori nič, da bi ozdravel? To je bedak. Prav kmalu

se bo ločil od svojega denarja. Zgrudi se v grob in njegovi dediči se smejiijo. — Tako je sedaj z nami in z vojno. Ako se ji ne ustavimo kakor bolnik svoji bolezn, in sicer brez cincanja, nam na koncu ne pomaga nobeno zdravilo več. Poslušaj resnično zgodbico!

Poznal sem bogatega trgovca, grabil je denar skupaj, kjer ga je našel in ga ni izpustil več iz rok. Nekega dne se ga je lotila huda bolezen. Revež je moral v posteljo. Ko je po mnogih mescih nekoliko okreval, se je začel lov na denar znova. Svetoval sem mu: „Gospod L., sedaj si privoščite enkrat odpočitek, idite v kopališče ali v gore, to Vam zopet vrne staro moč!“ — Na to je odgovoril: „Ah, škoda bi bilo toliko denarja!“ — Jaz: „In za Vaše zdravje, Vaše življenje?“ — „Bo že, bo že!“ Čez nekaj mescev je trkal nekdo na moja vrata. Gospod L. stoji bled kakor mrlič pred menoj in govori s hripavim glasom! „Pomagajte mi, ljubi gospod doktor, pomagajte mi! Vse hočem storiti, le zdrav bi bil zopet.“ — Meni je bilo žalibog jasno, da je prepozno, mož je bil izgubljen, umrl je čez 14 dni. Denar, ki ga ni hotel žrtvovati za svoje zdravje, se je porabil za njegov pogreb.

Tako bi se moglo zgoditi vsakemu izmed nas. Denar, ki ga nočeno dati od sebe, da bi se vojna srečno dovršila, isti denar in še mnogo

več bi nam izsilili osveteželjni in trdosrčni sovražniki, ako bi nas dobili v svojo oblast.

Le nekaj bi Ti, bralec, še povedal, preden se ločiva: Tam doli v fronti gre od postojanke do postojanke, od strelskega jarka do strelskega jarka neomajna vera v zmago, pa tudi zlobna beseda. Pravijo: „Mi vojaki bomo zmagali, pa domovina bo uničila našo zmago, ako posluša lažnjiva prišepetavanja!“

Zavrnite jih, klepetalce in zapeljivce! Hujši so nego sovražniki na fronti! Za pravega Avstrijca je le cesar in draga domovina; ako Vas kličeta ta dva, potem ni obotavljanja, temveč le veseli: „Da!“

Bralec! V spisu k četrtemu vojnemu posojilu sem bil izrekel nado, da je zadnji udarec zoper naše nasprotnike. To prorokovanje se ni uresničilo, zakaj naši sovražniki so si najeli nove pomagače. Sedaj pa ni nikogar več, da bi ga kupili! To pot nočem biti prorok; morebiti se potem preje izpolni beseda o zadnjem zamahu.

Potóval bom za to knjižico po deželi in bočem videti njen vpliv na svoje oči, da potem zakličem vrlim v bojni črti o hrabrem zaledju: „Ne bojte se, Vi zmagate z orožjem, oni doma pa z denarjem!“ Naj bi me ne varala ta nada!

Peerz.

336.331.4 (436) 1016